

Årsrapport 2013

Riksenheten för polismål

1 mars 2014
ÅM-A-2014/0386

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Innehåll

1	Inledning.....	3
2	Sammanfattning.....	4
3	Resultatredovisning.....	7
3.1	Ärendeflöde.....	7
3.2	Balansförändring.....	9
3.3	Genomströmningstider.....	10
3.4	Tvångsmedel.....	10
3.5	Lagföringen.....	11
3.6	Kostnader.....	13
3.7	Bedömningar.....	15
4	Representativa och uppmärksammande ärenden.....	17
4.1	Polisanställda.....	17
4.2	Anställda inom åklagarväsendet.....	29
4.3	Domare.....	30
4.4	Riksdagsmän.....	31
4.5	Några uppdrag från riksåklagaren, justitiekanslern och justitieombudsmannen.....	33
4.6	Övriga.....	34
5	Åtgärder som har vidtagits för att utveckla verksamheten.....	35
6	Riskanalys och bedömningar av vilka utvecklings- eller andra åtgärder som bör vidtas.....	39

1 Inledning

I Åklagarmyndighetens riktlinjer Verksamhetsredovisning av Riksenheten för polismål (ÅMR 2014:1) föreskrivs att verksamheten vid riksenheten ska redovisas i en årsrapport som senast den 1 mars ska överlämnas till riksåklagaren. Av riktlinjerna framgår vad rapporten ska innehålla.

Härmed överlämnas Riksenheten för polismåls årsrapport för 2013 till riksåklagaren.

Malmö den 1 mars 2014

Mats Åhlund

2 Sammanfattning

Åklagarmyndigheten har 32 allmänna åklagarkammare. Dessutom finns det fyra nationella och tre internationella åklagarkammare som har särskilda uppdrag. Riksenheten för polismål är en av de specialkammare inom Åklagarmyndigheten som har ett nationellt ansvar. Riksenheten, som inrättades år 2005, är den enda av åklagarkammarna som organisatoriskt lyder direkt under riksåklagaren. Skälet till det är att det vid riksenheten bedrivs en särskilt känslig och integritetskrävande verksamhet där riksenhetens åklagare inte bara bedömer anmälningar och misstankar mot polisanställda, utan även mot andra åklagare, domare, riksdagsmän m.fl. Det är ett rättssäkerhetskrav att verksamheten vid riksenheten kan bedrivas enhetligt och avskilt från den vanliga polis- och åklagarverksamheten.

Vid riksenheten handläggs i huvudsak följande ärendetyper.

- Ärenden om brott av polisanställda samt andra ärenden om brott som avses i 3 och 5 §§ förordningen (2010:1031) om handläggningen av ärenden om brott av anställda inom polisen.
- Ärenden som enligt Åklagarmyndighetens föreskrifter (ÅFS 2006:12) om handläggningen av ärenden om brott av åklagare och domare m.m. ska handläggas vid enheten.
- Ärenden där åklagaruppgiften av särskilda skäl inte bör utföras vid en annan åklagarkammare.
- Ärenden om brott i tjänsten av åklagare eller domare där riksdagens ombudsmän, justitiekanslern eller riksåklagaren har beslutat att inleda förundersökning och annan handläggning inte särskilt bestäms.

Riksåklagaren kan därutöver bestämma att ett ärende i visst fall ska handläggas vid riksenheten.

Riksenhetens chef är överåklagare och den ställföreträdande chefen är vice överåklagare. Övriga tio åklagare är chefsåklagare. Åklagarna är placerade i Malmö, Göteborg, Stockholm och Umeå. Riksenhetens kansli i Malmö leds av en chefsadministratör. Vid kansliet arbetar därutöver fyra åklagaradministratörer.

Till viss del har åklagarna ett geografiskt ansvarsområde utifrån sina stationeringsorter, men ett betydande antal ärenden fördelas över hela landet.

Riksenheten biträds i utredningsarbetet av poliskommissarier och annan utredningspersonal vid *Avdelningen för interna utredningar* som sedan år 2011 utgör en nationell avdelning under Rikspolisstyrelsen och är därmed helt avskild från den övriga

polisverksamheten. Avdelningen för interna utredningar har sitt kansli i Stockholm och lokala utredningsenheter i Stockholm, Göteborg, Malmö, Linköping, Västerås och Umeå. Polisens verksamhet med de särskilda utredningar som det här är fråga om är för närvarande föremål för översyn.

Riksenhetens åklagare är samlokaliserade med internutredarna i Malmö, Göteborg och Umeå. Det skapar goda förutsättningar för en effektiv handläggning och en bra arbetsmiljö. Nya lokaler planeras för riksenhetens verksamhet i Stockholm så att åklagarna där får avskilda lokaler i nära anslutning till Avdelningen för interna utredningars lokala enhet i Stockholm.

Åklagarna vid Riksenheten för polismål prövar alltså brottanmälningar mot poliser, åklagare, domare och andra särskilda befattningshavare eller uppdragstagare. Ärendena rör inte bara tjänstefel. Även andra brott under tjänstetid prövas. Det kan t.ex. röra ifrågasatt misshandel av intagna i polisarrest eller stölder av omhändertaget gods eller kontanter. Även de s.k. fritidsbrotten handläggs vid riksenheten. Om t.ex. en åklagare eller polis anmäls för trafikbrott, våld i nära relation, sexualbrott, förmögensbrott eller andra brott på fritiden handläggs ärendet av riksenhetens åklagare. Ärendeinflödet präglas alltså av en stor spännvidd. Alla brottstyper förekommer och ärendenas omfattning varierar betydligt. En del är enkla att bedöma och handlägga, andra är mycket svåra att handlägga och kräver stor erfarenhet, integritet, omdöme och skicklighet.

Ärendeinflödet till riksenheten har fortsatt att öka. Det är de enkla bötesärendena (E-ärendena) som ökar. De allvarigare ärendena (C-ärendena) har dock minskat något. Balansläget är gott, handläggningstiderna har minskat och lagföringen är i stort sett oförändrad. Antalet åtal som lett till ogillande är fortfarande relativt högt. Tilldelad budget har inte överskridits. Målen för verksamheten vid riksenheten har uppnåtts för verksamhetsåret 2013.

Det går inte att jämföra verksamheten vid riksenheten med verksamheten vid de allmänna åklagarkamrarna eller med de andra specialkamrarna då uppdraget och förutsättningarna är så olika.

Även under år 2013 har riksenhetens åklagare handlagt ett antal fall som varit särskilt uppmärksammade eller haft principiell betydelse. I årsrapporten ges många exempel på sådana ärenden.

Åtgärder har vidtagits för att utveckla verksamheten för att öka effektiviteten och enhetligheten. Den modernisering av verksamheten som gjordes år 2012 har finslipats och konsoliderats under år 2013. Riksenhetens åklagare har vid sammankomster

kommit överens om principer för hur centrala handläggnings- och rättsliga frågor ska bedömas. En ingående diskussion har t.ex. förts om i vilken utsträckning s.k. förutredningsåtgärder bör vidtas och i vilket läge en förundersökning ska inledas. Syftet med diskussionerna har varit att öka enhetligheten i rättsliga frågor, såväl inom som mellan de personkategorier som handläggs vid riksenheten.

De nya tjänsteföreskrifterna för riksenheten och den särskilda överenskommelsen med Avdelningen för interna utredningar om hur arbetet ska läggas upp har succesivt kompletterats och justerats.

Företrädare för riksenheten deltar i Polisens omdaningsarbete inför övergången till en samlad polismyndighet där också Avdelningen för interna utredningar ses över (i framtiden Avdelningen för särskilda utredningar). Företrädare för riksenheten ingår också i den utredning som riksåklagaren tillsatt för att bl.a. se över riksenhetens målområde. De kommande åren kommer säkert innebära en hel del förändringar.

Organisationen för handläggningen av de s.k. internutredningarna/särskilda utredningarna är föremål för en ständigt återkommande diskussion. Det är en i grunden politisk fråga och det finns inte nu något förslag att skapa en särskild myndighet för denna verksamhet. Ingen initierad bedömare tror heller att verksamhetsresultaten skulle förändras med en annan organisation. Vi fortsätter att bedriva den åklagarverksamhet som vi anförtratts med högt ställda ambitioner oavsett den organisatoriska lösningen.

3 Resultatredovisning

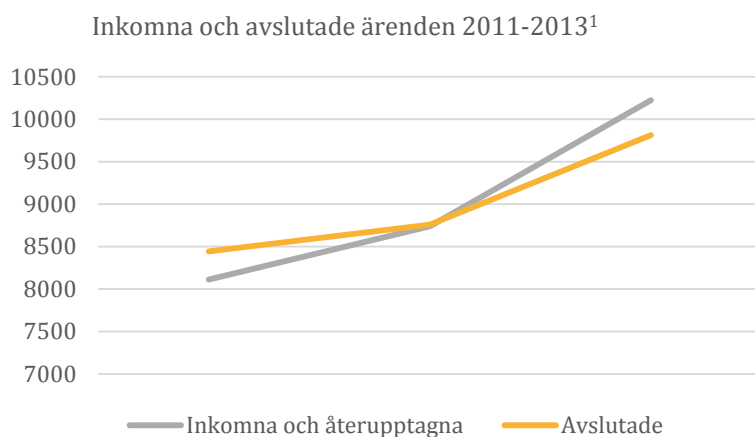
Med *ärende* avses ett upplägg i ärendehanteringssystemet som kan innefatta ett eller flera brott, brottsmisstankar och/eller personer. Med *brott* avses en registrerad händelse som kan vara brottslig. Med *brottsmisstanke* avses ett brott där en person kan knytas till brottet.

Med C-ärende avses brott för vilket svårare straff än böter är föreskrivet. E-ärendena avser brott för vilket inte är föreskrivet svårare straff än böter.

3.1 Ärendeflöde

Antalet inkomna och antalet avslutade ärenden

Samtliga ärenden ¹	2011	2012	2013
Ingående balans			492
Inkomna och återupptagna	8 111	8 739	10 224
Avslutade	8 444	8 759	9 812
Utgående balans ³			432

Samtliga C-ärenden ²	2013
Ingående balans	472
Inkomna och återupptagna	6 393
Avslutade	5 981
Utgående balans ³	412

¹ Antalet ärenden 2011 och 2012 har inte beräknats på samma sätt som för år 2013 då databassystemen vid Åklagarmyndigheten har utvecklats och förnyats.

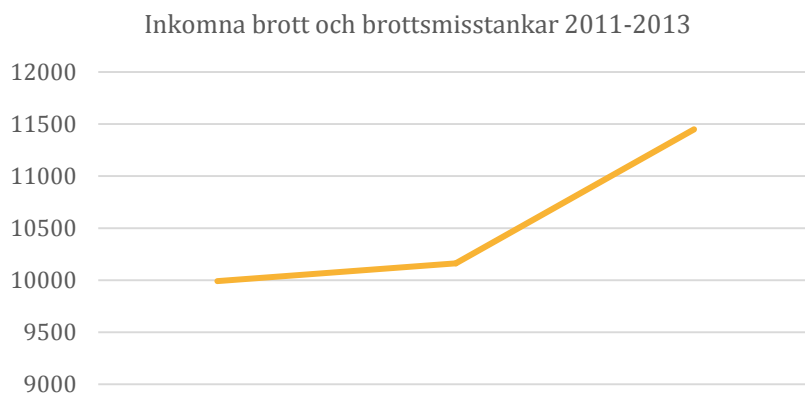
² År 2011 och 2012 kan inte redovisas av skäl som framgår av not 1.

Samtliga E-ärenden²	2013
Ingående balans	20
Inkomna och återupptagna	3 831
Avslutade	3 821
Utgående balans ³	20

Antal ärenden per administratör är det högsta i landet om man jämför med de allmänna åklagarkammarna. Antalet ärenden per åklagare är det högsta i landet efter "mängdbrottskammarna" i Östersund och Karlskrona. 37 % av samtliga inkomna eller återupptagna ärenden är E-ärenden. Den stora majoriteten av dessa avser s.k. ATK-ärenden – där en polisman i tjänsten registrerats för hastighetsöverträdelse via automatisk hastighetskamera. Om man tar bort samtliga E-ärenden från riksenhetens inkomna och återupptagna ärenden har riksenheten ändå det högsta antalet ärenden per åklagare och per administratör jämfört med de allmänna åklagarkammarna utom mängdbrottskammarna. Det gäller även om motsvarande avdrag inte görs för de allmänna kammarna.

Antalet registrerade brott och brottsmisstankar

Samtliga brott och brottsmisstankar	2011	2012	2013
Anställda vid polismyndighet	9 332	9 533	10 706
Anställda inom åklagarväsendet	479	412	530
Övriga	181	217	213

C-ärenden; brott och brottsmisstankar	2011	2012	2013
Anställda vid polismyndighet	7 118	7 158	6 942
Anställda inom åklagarväsendet	478	410	530
Övriga	181	213	212

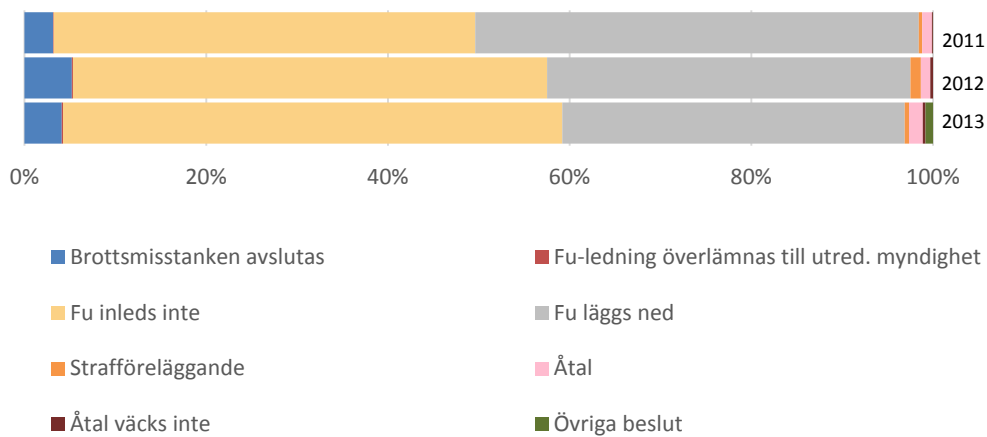
³ Byte av databas medför vissa summeringsfel.

E-ärenden; brott och brottsmisstankar	2011	2012	2013
Anställda vid polismyndighet	2 214	2 375	3 764
Anställda inom åklagarväsendet	1	2	0
Övriga	0	4	1

Beslutsfördelningen avseende brott och brottsmisstankar

Brott och brottsmisstankar	2011	2012	2013
Brottsmisstanken avslutas	408	551	360
Förundersökningsledning överlämnas till utred. myndighet	15	12	7
Förundersökning inleds inte	5 474	5 520	5 305
Förundersökning läggs ned	3 754	4 228	5 583
Åtal väcks inte	31	32	14
Företagsbot	0	0	0
Strafföreläggande	48	121	43
Åtal	150	110	121
Övriga beslut	82	0	1

Beslutsfördelningen framgår av följande diagram.

Balansförändring

Samtliga ärenden²	2013
Ingående balans	492
Utgående balans	432
Förändring	-60

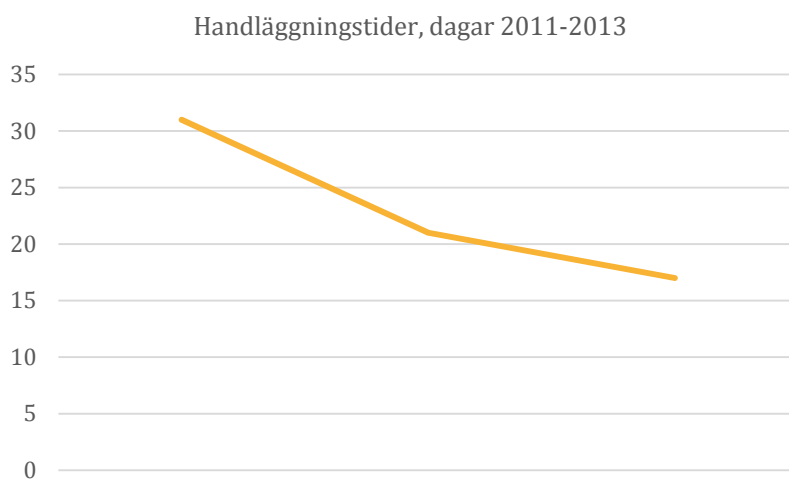
C-ärenden²	2013
Ingående balans	472
Utgående balans	412
Förändring	-60

E-ärenden²	2013
Ingående balans	20
Utgående balans	20
Förändring	0

3.2 Genomströmningstider

Genomströmningstiden från det att brott registrerats till det att åklagaren meddelat beslut.

Antal dagar	2011	2012	2013
C-ärenden	24	16	14
E-ärenden	7	5	3
Totalt	31	21	17

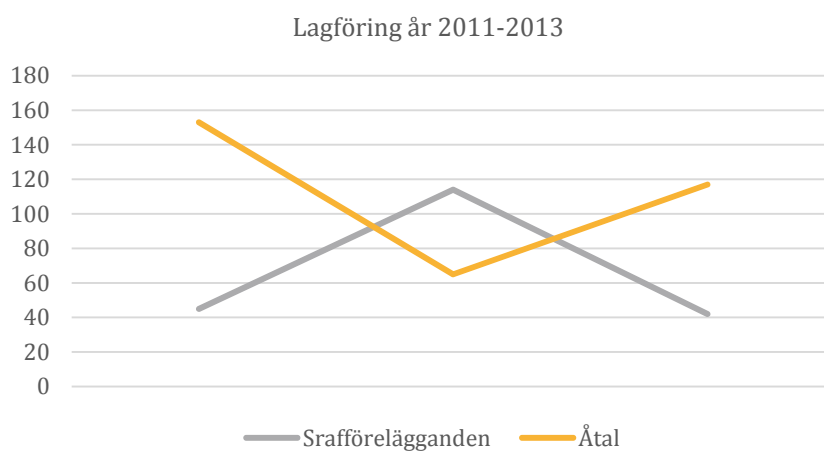
3.3 Tvångsmedel

Tvångsmedel²	2013
Antal anhållna	20
Antal häktningframställningar	2

3.4 Lagföringen

Med lagföring avses beslut om åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Antal beslut om åtalsunderlåtelse redovisas inte här då sådana beslut i stort sett inte meddelas vid riksenheten.

Samtliga lagöringsbeslut	2011	2012	2013
Strafföreläggande	45	114	42
Åtal	153	65	117

Polisanställda C-ärenden	2011	2012	2013
Strafföreläggande	30	32	31
Åtal	128	60	101

Polisanställda E-ärenden	2011	2012	2013
Strafföreläggande	14	7	10
Åtal	18	3	9

Anställda inom åklagarväsendet C-ärenden	2011	2012	2013
Strafföreläggande	0	0	1
Åtal	0	0	1

Anställda inom åklagarväsendet E-ärenden	2011	2012	2013
Strafföreläggande	0	0	0
Åtal	0	0	0

Övriga C-ärenden	2011	2012	2013
Strafföreläggande	1	75	0
Åtal	7	2	6

Övriga E-ärenden	2011	2012	2013
Strafföreläggande	0	0	0
Åtal	0	0	0

Åtalade och strafförelagda brottstyper 2013	Antal
Dataintrång	61
Bötesbrott eller andra brott som inte tagits upp i denna förteckning men som omfattas av anmälnings- och misstankerutinen.	16
Tjänstefel inkl. grovt	15
Rattfylleri, grovt rattfylleri	12
Stöld utan inbrott, från butik, varuhus, kommersiell utställningslokal	10
Misshandel, utomhus, mot man 18 år eller äldre, obekant med offret	3
Förskingring, grov förskingring, undandräkt	3
Bokföringsbrott	3
Vållande till kroppsskada eller sjukdom ej i samband med arbetsolycka	2
Vållande till kroppsskada eller sjukdom i samband med trafikolycka	2
Olaga hot mot man 18 år eller äldre	2

Domar och strafförelägganden

Utfärdade strafförelägganden	2011	2012	2013
	45	114	42

Antal domar	2011	2012	2013
Totalt	80	62	76
- varav bifall	62	46	57
Totalt i tjänsten	46	38	53
- varav bifall	28	29	39
Totalt fritid	34	24	23
- varav bifall	24	17	18

Riksenhetens åklagare har utfärdat 42 strafförelägganden under år 2013. Strafföreläggandena motsvarar en dom och vinner laga kraft så snart den strafförelagda godkänner föreläggandet. Många av dem avser dataintrång – att polisanställda slagit på sig själva i polisens register vilket inte är tillåtet.

Under år 2013 har sammanlagt 76 domar meddelats där riksenhetens åklagare varit part. I de fall där både en tingsrättsdom och en dom från högre instans meddelats i samma mål under år 2013 har endast det senaste avgörandet tagits med i statistiken. Det betyder att något fler domar sammantaget har meddelats under året. De domar som redovisas som "bifallna" utgörs både av helt bifallna åtal och av mål där endast en del av åtalet bifallits.

Sammanlagt har åtalet ogillats i 19 domar, varav 14 domar avsåg påstådda brott i tjänsten och 5 domar avsåg påstådda "fritidsbrott".

Hovrätterna har fastställt 6 av tingsrätternas domar och ändrat 12 av dessa. De flesta domar avser brott i tjänsten av polisanställda. Därutöver kan följande nämnas. Två domar avser "fritidsbrott" av nämndemän, en dom avser två tulltjänstemän som begått brott i tjänsten och en dom avser en administratör vid Åklagarmyndigheten som begått brott i ett tidigare anställningsförhållande.

Överprövningar

Den som inte är nöjd med en åklagares beslut kan begära överprövning av detta. Överåklagaren och vice överåklagaren vid Utvecklingscentrum Malmö meddelar överprövningsbeslut i nästan alla överprövningsärenden där grundbeslutet meddelats av åklagare vid riksenheten. Under år 2013 har 337 överprövningsärenden från riksenheten registrerats vid Utvecklingscentrum Malmö.⁴ Av dessa har 322 ärenden avslutades under år 2013.⁵ Sex ärenden har ändrats under året. Ändringsfrekvensen är alltså mycket låg - 1,86 %⁶. I fyra av de sex ändrade ärendena har förundersökningen ånyo lagts ned sedan kompletteringar skett. I de två övriga överprövade ärendena pågår förundersökningen fortfarande.

3.5 Kostnader

Den totala kostnaden för riksenhetens verksamhet uppdelad på personal och driftskostnader

Tilldelade medel för och medelsförbrukningen under år 2013 framgår av följande tabell. Tilldelade medel för år 2013 har minskats med 500 tkr jämfört med år 2012. Icke förutsebara personalförändringar under år 2013 och olika besked över tiden om hur vissa kostnader ska bäras inom myndigheten har skapat viss osäkerhet över kost-

⁴ Avser öppna och avslutade ärenden

⁵ Avser ärenden registrerade under 2012 och 2013.

⁶ År 2012 överprövades 354 beslut med en ändringsfrekvens om 4,5 %

nadsläget och medfört en anpassning av verksamheten för att undvika ett budgetöverskridande. Den skapade säkerhetsmarginalen har medfört att rixsenheten visar ett överskott för verksamhetsåret 2013 med 842 tkr.

Objekt	Budget	Förbrukning
Allmän verksamhet	250	74
Tele/Post	250	66
Lokalkostnader	70	44
Resor	281	99
Resor FU-ledning		
Resor Tingsrätt		
Resor Hovrätt		
Resor Förstärkning		
Tjänstebil/förmånsbil	81	17
Intern information	200	63
Kompetensutveckling	36	-3
Inventarier	30	-9
Representation	20	9
Arbetsmiljö, friskvård	40	10
Samverkansmöten	70	-7
Lokala projekt		
Lånekostnader	80	19
Åklagare	15 556	533
Administrativ personal	2 161	-73
<i>Totalt</i>	<i>19 125</i>	<i>842</i>

3.6 Bedömningar

Målen för verksamheten har uppnåtts

Lagföringen är i stort sett oförändrad. Genomströmningstiderna och balanserna har minskat. Tilldelad budget har inte överskridits.

Målen för verksamheten vid riksenheten har uppnåtts för verksamhetsåret 2013.

Flertalet ärenden som handläggs vid Riksenheten för polismål avser ifrågasatta brott av poliser. Inom polisen upprättas nästan två miljoner s.k. händelserapporter varje år. De avser olika polisära ingripanden och andra åtgärder. Polisernas uppgift är svår. Ofta ingriper de i infekterade och svåra konfliktsituationer. De har rätt och måste ibland använda våld mot enskilda. Inte sällan är betänketiden mycket kort. Det är mot den bakgrunden många anmälningar måste bedömas. En stor del av anmälningarna ger inte anledning att anta att brott förövats. I andra fall går det inte att bevisa att brott skett. Om man jämför antalet tjänsteåtgärder med antalet anmälningar som leder till förundersökning kan slutsatsen dras att polisen nästan alltid handlar lagligt. När så undantagsvis inte är fallet ska självfallet lagföring ske. Polismyndigheterna kan också pröva om arbetsrättsliga eller andra åtgärder ska vidtas i de fall en polisman handlat olämpligt.

En stor andel av de inkomna brotten skrivs alltså av vid riksenheten. Det betyder att en förundersökning inte inletts eller lagts ner. För att få fram ett fullgott beslutsunderlag måste ibland s.k. förutredningsåtgärder vidtas. Det innebär att även de direktavskrivna ärendena prövas noggrant.

Den verksamhet som bedrivs vid riksenheten skiljer sig i väsentliga hänseenden från verksamheten vid de allmänna åklagarkamrarna. Det är därför inte meningsfullt att t.ex. jämföra lagföringen, handläggningstider mm mellan riksenheten och de allmänna åklagarkamrarna

Det kan finnas skäl att peka på några särskilda förhållanden till varför lagföringen vid riksenheten skiljer sig från lagföringen vid de allmänna åklagarkamrarna. Åklagarna vid riksenheten leder alla förundersökningar mot åklagare och poliser. I den allmänna verksamheten är det polismyndigheterna som är förundersökningsledare i de flesta brottmålsärendena. Om man jämför lagföringen vid riksenheten med lagföringen vid de allmänna åklagarkamrarna bör man därför för de senare väga in lagföringen beträffande samtliga anmälningar som upprättas inom polisen.

Åklagare vid riksenheten prövar om förundersökning ska inledas även då en anmälan inkommit som endast består av klagomål mot en polis i dennes myndighetsutövning. Om det inte finns anledning att anta att brott förövats skriver åklagaren av dessa ärenden. Det betyder inte att polisen inte kan ha gjort fel eller handlat olämpligt. Om åklagaren inte inleder förundersökning återgår ärendena alltid till polisen för bedömning om någon arbetsrättslig eller annan åtgärd ska vidtas. Det är viktigt att polismyndigheterna tar kontakt med den som klagat och diskuterar den situation som lett till klagomålet.

Endast åklagare vid Riksenheten för polismål får skriva av brottmålsärenden mot polismän. Vid riksenheten handläggs ett stort antal ärenden där poliser i tjänsten överträtt gällande hastighetsbegränsningar. Eftersom en polis har rätt att under brådska tjänsteutövning överträda hastighetsbegränsningarna skrivs i stort sett samtliga dessa ärenden av. Det stora antalet hastighetsöverträdelser påverkar alltså lagföringen negativt.

De s.k. multianmälarna – personer som gång på gång polisanmäler samma förhållanden eller som annars inger ett stort antal anmälningar - är vanligt förekommande vid riksenheten. Det är sällan dessa anmälningar leder till lagföring.

Orsaker till större skillnader mellan åren

Antalet ärenden har ökat år 2013. Antalet allvarligare ärenden har dock minskat. Det är svårt att se skälet till minskningen som dock kan vara tillfällig.

Antalet strafförelägganden har minskat och antalet åtalsbeslut har ökat under år 2013. Skälet till det är att riksenhetens åklagare inte strafförelägger utan, då så kan ske, åtalar dataintrång av poliser som "slagit på sig själva" i polisens register. Det beror i sin tur på att Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i ett sådant mål. Det är oklart vad Högsta domstolen avser att pröva. I avvaktan på Högsta domstolens avgörande väcks därför åtal så att tingsrätterna ges möjlighet att beakta Högsta domstolens avgörande.

4 Representativa och uppmärksammande ärenden

En redovisning ska ske av ett urval ärenden som handlagts under år 2013 som är representativa för den verksamhet som bedrivs vid riksenheten, ärenden av principiell betydelse samt särskilt uppmärksammande ärenden. Nedan följer en sådan redogörelse.

4.1 Polisanställda

- *Avlossande av skjutvapen mot ett gym i Stockholm*

En eftermiddag i mars 2012 rånade tre personer en guldsmedsbutik på Engelbrekts-gatan i Stockholm. En av rånarna var beväpnad med en startpistol. Startpistolen var defekt – det gick bara att avlossa ett skott med den. Efter första skottet hängde frammatningsmekanismen upp sig. Rånaren hade avlossat ett skott inne i butiken. I samband med att rånarna lämnade butiken avlossade två polismän var sitt varningskott. Det förelåg ingen fara för att någon skulle träffas av de skotten. Rånarna sprang in på en mindre sidogata som ledde fram till Birger Jarlsgatan. Tre polismän begav sig springande uppför Birger Jarlsgatan i syfte att genskjuta rånarna. Två av polismännen sprang på trottoaren och den tredje polismannen sprang ute i körbanan. Det fanns åtskilliga fotgängare på trottoaren. Polismännen hade dragit sina vapen. I korsningen Rimbogatan/Birger Jarlsgatan möttes rånarna och polismännen. Den beväpnade rånaren riktade sitt obrukbara vapen mot poliserna på trottoaren innan han sökte skydd bakom en bil parkerad på Rimbogatan. En av polismännen på trottoaren sköt först två varningskott varefter han avfyrade ytterligare fyra skott mot rånarna. Skotten träffade lågt på en huskropp och föranledde ingen fara för annan än rånarna.

Den polismannen som befann sig ute i körbanan på Birger Jarlsgatan cirka 30 meter ifrån korsningen avlossade också verkanseld mot rånarna. Han sköt i brösthöjd och syftet var att träffa den beväpnade rånaren i bröstet. Sammanlagt avlossade han efter omladdning 12 skott mot rånaren. Samtliga missade. 10 skott gick igenom en glastruta och vidare in i ett gym där ett stort antal personer befann sig. Tre kvinnor inne på gymmet hamnade i skottsektorn. De undgick att träffas genom att en av kvinnorna drog ner de övriga på golvet då de första skotten slog in i lokalen.

Åtal väcktes mot den polisman som sköt in i gymmet för framkallande av fara för annan. Under huvudförhandlingen i tingsrätten gjorde polismannen gällande att han var straffri eftersom han befunnit sig i en nödvärnssituation.

Tingsrätten dömde dock polismannen i enlighet med åtalet. Tingsrätten ansåg att han varit grovt oaktsam när han avlossade sitt vapen i centrala Stockholm mot en okänd bakgrund och på ett förhållandevis långt skjutavstånd utan att han förvärvat sig om var skotten skulle komma att träffa.

Beträffande nödvärnsinvändningen anförde tingsrätten att nödvärnsrätten bara gäller i förhållande till den som angriper den nödvärnsberättigade. I den mån de åtgärder den nödvärnsberättigade använder innefattar ett brottsligt angrep mot utomstående ansåg tingsrätten att reglerna om ansvarsfrihet på grund av nöd skulle tillämpas. Tingsrätten fann att de fyra skott polismannen sköt efter omladdningen varit oförsvarliga och att situationen då inte varit sådan att han svårligen kunnat besinna sig.

Domen överklagades till Svea hovrätt som meddelade dom i december 2013. Hovrätten fann att nödvärnsrätten inte medför rätt att skada utomstående personer. Hovrätten fann dock att polismannen befunnit sig i en nödsituation. Att en polisman för att freda sig själv utsätter oskyldiga personer för uppenbar livsfara måste dock på objektiva grunder bedömas som oförsvarligt. Om polismannen varit medveten om den livsfara som han rent faktiskt utsatte målsägarna för skulle han inte heller kunna freda sig med att han haft svårt att besinna sig. Nödbestämmelsen gav därför inte utrymme för att frita polismannen från ansvar.

För straffansvar krävs att polismannen varit grovt oaktsam. Hovrätten fann vid sin prövning att polismannen på objektiva grunder måste kunna sägas ha gjort sig skyldig till ett otillåtet risktagande. Enligt hovrätten krävdes för straffansvar dock att det inte funnits faktorer som rättfärdigat hans handlande och att gärningen dessutom begåtts av grov oaktsamhet.

Hela händelseförloppet tog cirka 13 sekunder inklusive omladdningen. Polismannen hade fått ett stresspåslag som medfört tunnelseende. Hovrätten fann med hänsyn härtill att polismannen inte haft förutsättningar eller förmåga att göra ett medvetet val om han skulle söka skydd eller skjuta mot rånaren. Enligt hovrättens bedömning hade polismannen inte heller haft möjlighet att se vad som fanns bakom spegelglaset i fönsterrutan. Sammantaget var det därför inte visat att polismannen gjort sig skyldig till ett medvetet risktagande.

Det förhållandet att polismannen överhuvudtaget avlossat skott under de förhållanden som rådde, på ett avstånd där risken för att missa målet varit högst påtagligt och utan att förvissa sig om att det kunnat ske på ett rimligt säkert sätt ansåg hovrätten innefatta en oaktsamhet. Omständigheterna var dock enligt hovrätten inte sådana att polismannens oaktsamhet kunde bedömas som grov. Åtalet ogillades därför.

Utgången i målet föranleder följande reflektion. Hade polismannen skadat eller dödat någon av målsägarna hade hovrätten dömt honom för vållande till kroppsskada eller vållande till annans död. För straffansvar för dessa brott är det tillräckligt att gärningsmannen varit oaktsam. Nu hade han sådan tur att faran aldrig realiserades och då slipper han straffansvar.

- *Avlossande av skjutvapen utanför Umeå*

En polispatrull kallades under våren 2013 till en bostad i Umeåtrakten där en man i samband med ett familjebråk hade beväpnat sig med ett handeldvapen. Då patrullen anlant kom mannen emot dem och riktade sitt vapen mot polisbilen. De tre poliserna kastade sig ur bilen och tog betäckning. En av poliserna avlossade varningsskott. Då mannen inte släppte sitt vapen avlossade polisen ett skott som träffade mannen i foten. Mannen tog sig trots detta fram till polisbilen och försökte köra därifrån. En polis avlossade då ett skott som punkterade polisbilens däck och mannen gav till sist upp. Sammanlagt avlossades fyra eller fem skott. Utredningen visade att skotten avlossats inom ramen för laga befogenhet. Andra medel, såsom användande av s.k. OC-spray, visade sig helt verkningslösa och våldet bedömdes som försvarligt med tanke på omständigheterna. Förundersökningen lades därför ned av åklagaren.

- *Avlossande av skjutvapen i Malmö*

I centrala Malmö inträffade i mars 2013 en händelse där en polisman i tjänst tvingades avlossa sitt tjänstevapen mot en man som hade beväpnat sig med en kniv med vilken han hotade och jagade sin sambo. Sedan kvinnan satt sig i säkerhet befann sig mannen på gatan där han gick fram och tillbaka med kniven vilken han vägrade att lägga i från sig. OC-sprayen hade heller inte någon effekt på mannen. Sedan han börjat hugga sig själv i benet och uttalat att han tänkte skära sig i halsen, avlossade en polis ett skott som träffade mannen i benet. Mannen föll då omkull och kunde gripas. Eftersom händelsen inträffade i centrum av Malmö mitt på dagen och höll på i ca 20 minuter fanns ett stort antal personer som både såg och filmade händelsen med sina mobiler. Sedan det konstaterats att polismannen handlat både med laga befogenhet och i nödvärn lades förundersökningen ner.

- *Dödsskjutningen i Husby*

Den 13 maj 2013 sköts en man till döds av en polisman i en lägenhet i Husby i Stockholm i samband med ett polisingripande. Mannen hade polisanmälts för att ha hotat en person med kniv utanför sin bostad. Han hade därefter återvänt till sin bostad, där han befann sig tillsammans med sin hustru. Han visade sig på balkongen vid några tillfällen med kniv som han gestikulerade med och vid något tillfälle satte han kniven mot sin egen hals. Polisen fick inte kontakt med personerna i lägenheterna trots ett flertal försök.

Beslut fattades om husrannsakan för att gripa mannen och säkerställa att hustrun inte skulle komma till skada. Dörren till lägenheten bröts upp av piketstyrkan och de ledde igenom lägenheten. Mannen hade vid påträffandet en kniv i handen som han trots uppmaningar, OC-spray, distraktionsgranater och varningsskott inte släppte. Mannen påbörjade ett angrepp genom att höja kniven och ta ett steg mot den närmaste polismannen. Polismannen sköt då honom i huvudet. I skottögonblicket var avståndet mellan polismannen och mannen ca en meter. En av de andra polismännen avlossade ungefär samtidigt ett skott som var avsett att träffa ena benet men missade.

Förundersökningen lades ned. Åklagaren gjorde bedömningen att det dödande skottet hade avlossats i nödvärn och att det inte varit uppenbart oförsvarligt av polismannen att avlossa skottet. Efter begäran om överprövning återupptogs förundersökningen. Den pågår fortfarande.

- *Oroligheter i Husby*

I maj 2013 var det omfattande oroligheter i stadsdelen Husby i Stockholm. Under flera kvällar samlades stora folkmassor i de centrala delarna. Bilar sattes i brand och brand anlades också vid en skola och vid en miljöstation. Därutöver förövades omfattande skadegörelse. Polis och räddningstjänst tillkallades. De möttes av en hätsk, kaotisk och upploppsmässig stämning. Stora grupper av främst ungdomar, de flesta maskerade, kastade sten och andra föremål mot polis- och räddningstjänstpersonalen. Polisen genomförde olika insatser och ingripanden för att återställa den allmänna ordningen och för att hindra fortsatta störningar.

Från främst massmedialt håll framkom uppgifter om att polispersonal uttryckt sig nedsettande och rasistiskt mot olika personer på platsen och dessutom använt obefogat våld. Stockholmspolisen upprättade därför en anmälan och en internutredning inleddes. Utredningen kunde emellertid inte identifiera någon konkret person som drabbats. Endast en målsägande gav sig till känna och gjorde en polisanmälan, trots stor uppmärksamhet i både TV och tidningar. I utredningen hördes personer som kunde identifieras främst genom den mediala uppmärksamheten. Vad som framkom var i huvudsak andrahandsuppgifter av anonymt slag eller på annat sätt så oprecisa uppgifter att de inte var tillräckliga för att bevisa att vare sig någon enskild polisman gjort sig skyldig till brott eller att polispersonal överhuvudtaget förövat någon brottslig gärning.

Uppgifterna från den målsägande som själv givit sig tillkänna ledde dock till att en förundersökning om misshandel inleddes. Saken gällde en bilist som stoppats av polis för kontroll. En polisman skulle ha fattat tag om målsägandens tumme och ryckt identitetshandlingen ur handen på honom med smärta som följd. Polismannen kunde dock inte identifieras, varför utredningen lades ned av åklagaren.

- *Användande av skjutvapen med dödlig utgång i Värmland*

En novemberkväll 2013 i Värmland sköts en man till döds av en polisman i samband med ett polisingripande. Förundersökning inleddes samma dag för vållande till annans död. Det hela föregicks av att polis kallats till platsen med anledning av att en person blivit misshandlad. När polispatrullen kom fram observerade de att en man slog på en entrédörr och att han hade en kniv i handen. När mannen med kniv började springa i hög fart mot poliserna med kniven lyft framför sig avlossade en av poliserna ett skott mot honom. Skottet avlossades då knivmannen var några meter från polisen. Det skottet träffade dock inte. Knivmannen fortsatte att springa mot den polis som avlossat skottet. När knivmannen endast var ett par meter från polismannen avlossade polismannen ytterligare ett skott. Skottet träffade knivmannens bål och han avled senare av skadorna. Med hänsyn till angreppets beskaffenhet – ett påbörjat brottsligt angrepp genom att på kort avstånd och med hög fart i mörker springa mot poliserna med en kniv höjd över huvudet – och omständigheterna i övrigt, var det våld som polisen använt inte uppenbart oförsvarligt varför förundersökningen lades ned.

- *Dödsskjutningen i Varberg*

En förmiddag i juli 2013 larmades polis till en gata i Varberg med anledning av att en knivskärning ägt rum i centrum och att en misstänkt gärningsman kunde uppehålla sig i grannskapet.

Polispersonal träffade på en man på en balkong i bottenplan till en av fastigheterna vid gatan. Han höll en 34 cm lång kökskniv i ena handen, hoppade ned från balkongen och gick mot en av de tre polismännen och uttryckte samtidigt att han redan dödat en person samt att polisen skulle skjuta honom.

Trots upprepade uppmaningar att lägga kniven från sig fortsatte mannen att röra sig mot en av polismännen med kniven hotfullt i sin hand. Polismannen avlossade då två varningsskott samt ett skott mot mannens ben - vilket dock inte träffade honom - och ett skott som träffade mannens vänstra lår och som splittrade lårbenet. Till följd att träffen i låret föll mannen till marken, men han fortsatte skadad att krypande röra sig mot polismannen. Han hade fortfarande kniven i handen. Polismannen avlossade då ytterligare ett skott som träffade mannen i buken, vilket fick till följd att han avled.

Mannen hade dessförinnan knivskurit en person på en intilliggande gata och tagit sig in i en lägenhet och knivskurit ytterligare en person. Efter polisingripandet mot honom framkom att han bara några minuter före ingripandet med kniv dödat en dam som befunnit sig på den balkong där polisen fann honom.

Åtal har väckts för vållande till annans död alternativt tjänstefel då åklagaren menar att avlossandet av det sista skottet inte varit omedelbart nödvändigt eller försvarligt.

- *Visbyärendet*

I november 2013 kallades Securitas s.k. störningsjour till en adress i Visby. Då den störande personen var känd sedan tidigare begärdes hjälp av polis. Då väktare och polis anlände till adressen stod den stökiga personen på en avsats utanför sin lägenhet på andra våningen och förde oljud och uppträdde våldsamt. Personen ifråga företedde starka tecken på att vara påverkad av berusningsmedel. Polispatrullen beslutade sig för att omhänderta mannen men det var omöjligt att få någon egentlig kontakt med honom. För att genomföra omhändertagandet var polispersonalen tvungna att lägga ner mannen och sätta på handfängsel. Mannen lugnade inte ner sig utan fortsatte att sätta sig till motvärn. För att kunna bära ner mannen till marknivån utan att riskera att tappa honom beslutade en polis att använda sin OC-spray för att om möjligt lugna ner mannen något. Då mannen bars nedför trappan upphörde plötsligt hans andning varför hjärt- lungräddning påbörjades och ambulans tillkallades. Mannen avled dock.

En obduktion har utförts. Något utlåtande föreligger ännu inte. Dödsorsaken är för närvarande okänd. Förundersökningen pågår fortfarande.

- *Hundärendet*

I oktober 2012 kallades en polispatrull till en förort till Stockholm i anledning av att en medvetlös man blev dragen och eventuellt biten i armar och ben av två stora kamphundar. Då polismännen kom till platsen satt en man på ett trappsteg i anslutning till en övergiven affärslokal. Han höll de två hundarna i deras koppel. Efter ett inledande samtal uppmanades han att binda hundarna i ett dörrhandtag. Polismännen överlade därefter om vad de skulle göra. En ambulans med påslagna sirener närmade sig platsen varpå mannen tog fram en kniv och gjorde skärande rörelser mot halsen. Då polismännen reagerade på den uppkomna situationen hindrade de två hundarna polismännen från att komma fram till mannen på trappan. För att lösa situationen började polismännen skjuta verkanseld mot de två hundarna, som avled. Under skottlossningen löpte hundägaren stor risk att träffas av två av de sammanlagt 28-29 avlossade skotten. Då samtliga polismän avlossat sina vapen var det nödvändigt att försöka klargöra vem eller vilka som avlossat de två skott som framkallat fara för hundägaren. En ballistisk undersökning hos SKL kunde inte klargöra denna fråga varför åklagaren lade ned förundersökningen i oktober 2013. Överprövning har begärts av åklagarens beslut.

- *Framkallande av fara för annan*

En förvarstagen person på Migrationsverkets förvarsenhet skulle förpassas till Afghanistan. Transporten skedde med en civil polisbil. Demonstranter försökte att stoppa transporten genom att ställa sig framför polisbilen. Två demonstranter hamnade på polisbilens motorhuv. Trots det fortsatte den polisman som var förare av bilen färden med demonstranterna på huven. En av demonstranterna ramlade av efter ett tiotal meter. Den andra låg kvar på huven under en sträcka om cirka tre kilometer. Stundtals hölls en hastighet om omkring 50 km/tim. Polismannen förnekade att han gjort sig skyldig till ett brottsligt förfarande och gjorde gällande att det var demonstranter som själv utsatt sig för fara genom att hoppa upp på motorhuv och ligga kvar där. Demonstranter skulle ha samtyckt till att utsättas för fara. Tingsrätten ansåg anorlunda och konstaterade att det inte varit försvarligt att utsätta någon för livsfara för att genomföra det aktuella tjänsteuppdraget. Någon nödvärnssituation förelåg inte heller enligt tingsrätten. Polismannen dömdes för framkallande av fara för annan till villkorlig dom och dagsböter. Domen har vunnit laga kraft.

- *Polismans våld i tjänsten*

En natt i juli 2013 kallades en ensampatrullerande polisman med tjänstehund till centrala Stockholm då en mycket berusad person där slagit en yngling, ofredat en kvinna och krossat en glasruta i en entrédörr. När polismannen kom till platsen inledde hon en konversation med den berusade mannen. Under förundersökningen och under huvudförhandlingen i tingsrätten berättade polismannen bl.a. att hon känt sig hotad och provocerad av den berusade mannen när han skulle gripas och att han inte följt hennes order att lägga sig på marken. Hon beordrade sin tjänstehund att attackera mannen och hunden högg mannen över ljumsken. I omedelbar anslutning härtill tilldelade polisen den berusade mannen över tio slag med expanderbar batong, varav två slag när han låg ned. En privatperson filmade händelsen med sin mobiltelefon. Inspelningen ingick i förundersökningen. Åtal väcktes i oktober 2013 för misshandel, alternativt oaktsamt tjänstefel. Polismannen gjorde gällande att hon haft laga befogenhet till våldsanvändningen och att hon dessutom befunnit sig i en nödvärnssituation. Stockholms tingsrätt dömde polismannen för misshandel till villkorlig dom. Domen är överklagad av polismannen. Om hovrätten delar tingsrättens bedömning riskerar hon att bli avskedad.

- *Misshandel - "fritidsbrott"*

En polisman i chefsställning åtalades 2013 för att ha misshandlat sin 14-åriga dotter på en balkong till den egna bostaden genom att slå, sparka och knuffa henne så att hon bl.a. fick blåmärken och skrapskador. Dottern hade då besök av ett antal kamrater. Polismannen förnekade och uppgav att dottern hade kastat sig över honom när han frågat om hon hade tagit en box med vin och att hon kunde ha fått skadorna då

han tog med henne in från balkongen. Rikspolisstyrelsens personalansvarsnämnd förklarade att om polismannen dömdes för misshandel som inte var ringa skulle han skiljas från sin anställning. Tingsrätten fann åtalet styrkt och dömde polismannen för misshandel av normalgraden till villkorlig dom. Domen är fastställd av hovrätten.

- *Ifrågasatt obefogat våld mot omhändertagna personer i arrestintag*

Under året har riksenheten handlagt ett stort antal anmälningar som gällt obefogat våld mot omhändertagna personer i arrestintag. Här ges exempel på ett ärende som lett till åtal.

I december 2012 inkom en anmälan att en vaktkonstapel vid något tillfälle skulle ha utsatt en intagen person för våld. En förundersökning inleddes och ett omfattande arbete lades ned på att försöka identifiera vilken händelse som avsågs och vem den intagne kunde vara. Förhör genomfördes med den intagne som endast kunde bekräfta att han varit omhändertagen p.g.a. berusning. Han kom inte ihåg några detaljer i övrigt. Personalen hördes.

Åtal väcktes för ofredande alternativt tjänstefel mot vaktkonstapeln då han påstods ha utdelat tre slag med knuten hand mot den intagne samtidigt som han yttrat "vad fan gör du din jävel". Tingsrätten ogillande dock åtalet då domstolen ansåg att bevisningen inte var så stark att det var ställt utom rimlig tvivel att den åtalade utövat det påstådda våldet mot målsäganden. Domen är överklagad.

- *Ingen eller långsam handläggning vid en utlänningsrotel*

En anmälan inkom i februari 2012 till riksenheten där det påtalades allvarliga brister vid handläggningen av ärenden vid en utlänningsrotel inom en polismyndighet. En åklagare vid riksenheten skrev av ärendet sommaren 2012 med motiveringen att det inte kunde bevisas att brott begåtts då polismyndigheten inte tillhandahållit underlag i ärendet. Riksåklagaren beslutade dock, i januari 2013, i anledning av en remiss i saken från justitieombudsmannen, att återuppta förundersökningen och överlämna denna till riksenheten för vidare handläggning.

Omfattande utredningsåtgärder företogs som visade att chefen för utlänningsroteln som förundersökningsledare hade underlåtit att i ett 30-tal ärenden handlägga anmälningar och bedriva förundersökningar avseende brott mot utlänningslagen tillräckligt skyndsamt med följd att de ifrågasatta brotten preskriberats. Polismannen erkände att han gjort sig skyldig till tjänstefel och godkände i november 2013 ett straff-föreläggande med dagsböter.

- *Pilotmålet*

Ett stort antal förundersökningar har under november 2011 inletts rörande bl.a. grova bedrägerier. En av de huvudmisstänkta är polis. Misstanken om bedrägerierna består

i att polisstuderanden och en medmisstänkt, som företrädare för ett bolag, vilselett ett stort antal målsäganden genom att ingå avtal med dem rörande vidareutbildning av piloter. Samtidigt har de misstänkta, trots att de saknat vilja eller förmåga att genomföra utbildningarna, tagit emot betalning av målsägandena för utbildning som de enligt avtal skulle erhålla i Dubai och Armenien. Efter framställningar om internationell rättshjälp till ett stort antal länder har flera målsägandeförhör genomförts under 2013. Vidare har ingångna avtal mellan målsägandena och bolaget inhämtats. Förundersökningen som är mycket komplicerad och omfattade pågår fortfarande.

Reflektioner rörande bevisvärderingen vid handläggning av polismål

Den 1 september 2013 påbörjade jag min anställning som chefsåklagare vid Riksenheten för polismål. Tidigare har jag arbetat som chefsåklagare vid Åklagarkammaren i Västerås och överåklagare vid Ekobrottsmyndigheten.

Under min tid som verksam åklagare har jag vid flera tillfällen reflekterat över hur olika domstolarna värderar den bevisning som presenteras i rätten. I allmänna brottmål är det enligt min uppfattning vanligt att de tilltalade under huvudförhandlingen lämnar nya uppgifter som domstolen ofta lämnar utan avseende. Åklagaren behöver således inte komplettera bevisningen i målet.

I ekomål är det dock mer vanligt att en ny uppgift som lämnas av den tilltalade under huvudförhandlingen måste motbevisas av åklagaren, trots att innehållet i den nya uppgiften många gånger lämnas utan avseende i ett "vanligt brottmål". Åklagaren blir således i större utsträckning tvungen att komplettera sin bevisning i ekomålen än vad som sker i "vanliga brottmål".

När det sedan gäller handläggning av mål som rör brott i tjänsten av polis är det utifrån allmänna utgångspunkter och tilltron till rättsväsendet av yttersta vikt att brotten lagförs. Det är därför väsentligt att utredningar om sådana brott bedrivs med stor noggrannhet och omsorg. När en sådan förundersökning har inletts bör den i normalfallet inte läggas ned utan att samtliga relevanta utredningsåtgärder har vidtagits.

Enligt min uppfattning ställs det större krav på bevisning i polismålen än i övriga brottmål. Åklagaren måste i dessa mål vända på samtliga stenar innan hon eller han kan ta ställning till om åtal ska väckas eller inte. Åklagaren måste också åberopa betydligt mer bevisning – både skriftlig och muntlig – för att om möjligt kunna emotse en fällande dom. Jag vill således påstå att det, vid en jämförelse mellan övriga utredningsåtgärder, ställs betydligt större krav på att åklagaren i polismålen vidtar samtliga relevanta utredningsåtgärder. Vidare ställs det större krav på åklagarens bevisföring och värdet av den bevisning som åberopas för att man i dessa mål ska kunna emotse en fällande dom.

Anders Jakobsson

- *Tjänstefel i ett utvisningsärende*

Den som är ansvarig för ett utvisningsärende ska kontrollera i Migrationsverkets ärendesystem (WILMA) om det föreligger verkställighetshinder. En kriminalinspektör vid en utlänningsenhet har verkställt en utvisning trots att det förelåg verkställighetshinder. Åtal har år 2013 väckts för tjänstefel. Kriminalinspektören har inväntat att han tolkat uppgifterna WILMA så att hinder inte förelegat.

- *Bokföringsbrott mm*

Åtal har väckts mot en polisman för bokföringsbrott, dataintrång, tjänstefel och brott mot tystnadsplikten. Han har bedrivit näringsverksamhet i aktiebolagsform. Bristerna i bolagets bokföring upptäcktes vid en skatterevision. Polismannen hade vid flera

tillfällen under utredningen gjort sig skyldig till dataintrång genom att slå på sig själv i polisens register för att se vad han var misstänkt för. Han har också vid två tillfällen underlåtit att ta upp anmälan om brott. Polismannen har också åtalats för att han ringt upp en misstänkt i ett annat ärende och berättat att det fanns anmälningar mot det bolag som den misstänkte var företrädare för. Det senare framkom vid telefonavlyssning.

- *Hjulstabron*

En natt i mars 2013 påbörjade en polispatrull ett förföljande av en personbil som var avställd. I samband med att förföljandet rapporterades till vakthavande befäl framkom också att personerna i det förföljda fordonet var misstänkta för stöld av bensin till ett värde av ett par hundra kronor. Det vakthavande befälet övertog ansvaret för förföljandet. Efter en längre färd beslutade det vakthavande befälet att en svängbro över Mälaren skulle öppnas för att stoppa bilen. Åtgärden fick inte avsedd verkan. Föraren av den förföljda bilen förde denna genom de fällda vägbommarna vid bron och sedan ner i vattnet där han och en passagerare klämdes fast i fordonet och drunknade.

Åtal för tjänstefel väcktes i november 2013 med påståendet att det vakthavande befälet vid sin myndighetsutövning av oaktsamhet beslutat om broöppningen trots att det inte rått proportionalitet mellan den åtgärden och de misstänkta brotten och trots att det inte varit synnerligen angeläget att omedelbart stoppa fordonet samt då andra metoder hade kunnat användas istället. Våld får i och för sig användas för att stoppa ett fordon, bl.a. om det finns anledning att anta att någon som färdas i fordonet har gjort sig skyldig till brott. Behovs- och proportionalitetsprincipen skall dock alltid iakttas. Vilka hjälpmedel som polisen får använda för att stoppa fordon är reglerat i omfattande föreskrifter. Tingsrätten har satt ut målet till huvudförhandling i mars 2014.

- *Stölder i arrest*

Under sommaren och hösten 2013 har det vid en polisstation vid åtskilliga tillfällen stulits kontanter från personer som omhändertagits eller gripits av polisen. Sedlarna har förvarats i ett säkerhetsskåp hos vakthavande befäl. Nycklarna till skåpet har förvarats hos vakthavande befälet. Nycklarna har dock inte varit under kontinuerlig uppsikt. De förundersökningar som bedrivits har inte kunnat avslöja vem som stulit pengarna. Hundratals personer kan ha haft möjlighet att komma åt nycklarna till säkerhetsskåpet.

Den aktuella polisstationen har nu ändrat sina rutiner. Nycklarna till säkerhetsskåpet skall numera förvaras i ett skrin försett med kodlås. Koden skall bara vakthavande

befäl känna till. Det skall antecknas till vilka nyckeln lämnas ut och när det har skett. Förhoppningsvis skall dessa åtgärder bidra till att minska stölderna vid polisstationen.

- *Civil operatör hos polisen dömd för tjänstefel*

En privatperson ringde till polisen under ett pågående bostadsinbrott. En civil operatör vid polisens länskommunikationscentral tog emot samtalet och svarade att man skulle skicka en polisbil. Någon bil skickades dock inte och händelsen dokumenterades inte heller i en händelserapport eller på annat sätt. Operatören, som inte minde händelsen, kände dock igen sin röst från inspelningen av larmet. Operatören uppgav att arbetsläget hade varit stressigt på grund av personalbrist. Åtal väcktes för tjänstefel.

Tingsrätten fann att det rörde sig om myndighetsutövning och att det saknades anledning att tro att handlandet skett uppsåtligt. Att sända polis till platsen bedömde tingsrätten som en viktigare uppgift än att upprätta en händelserapport och fann att operatören begått ett tjänstefel. Vad som uppgivits om det stressiga arbetsläget gjorde inte att tjänstefelet var ringa och därmed straffritt. Prövningstillstånd meddelades inte av hovrätten.

- *Åtal för sms-trafik mm*

I augusti inkom en anmälan mot en civilanställd medarbetare vid en polismyndighet bl.a. för olaga hot, ofredande och försök till misshandel. Målsäganden hade tidigare haft en längre relation med den utpekade gärningsmannen. En förundersökning inleddes. Det inkom därefter ytterligare anmälningar om bl.a. olaga hot. Omfattande SMS-trafik analyserades och förhör genomförde med målsägandena, vittnen och den misstänkte. Åtal väcktes i november 2013 för försök till misshandel, olaga hot och ofredande bestående i att det skickats ett mycket stort antal SMS till målsäganden innehållande diverse kränkande tillmälen och hotfulla ord. Målet har ännu inte prövats i domstol.

- *Det s.k. romregistret*

Tidningen Dagens Nyheter publicerade en serie tidningsartiklar med start den 23 september 2013 där det gjordes gällande att Polismyndigheten i Skåne upprättat ett olagligt register över mer än 4 000 romer. I anledning av uppgifterna inleddes en förundersökning vid riksenheten då det fanns anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal förövats vid polismyndighetens personuppgiftsbehandling. Omfattande utredningsåtgärder vidtogs och de aktuella registren analyserades av experter.

Åklagaren lade den 20 december 2013 ned förundersökningen. Av beslutet framgår bl.a. följande.

Två anställda vid Polismyndigheten i Skåne har hörts som misstänkta under förundersökningen. Det finns inte anledning att anta att andra personer vid myndigheten begått brott som hör under allmänt åtal.

Det kan inte styrkas att anställd vid polismyndigheten gjort sig skyldig till brott genom att inte formellt ange ändamålet med behandlingen av personuppgifter på det sätt som bort ske. Det kan heller inte styrkas att det varit oförenligt med ändamålen med personuppgiftssamlingarna att behandla de personuppgifter som ingick i dessa. Det har inte framkommit anledning att anta att personuppgifterna, med ett undantag som är föremål för en särskild förundersökning, utlämnats eller faktiskt spridits till obehöriga. Det kan inte längre antas att personuppgifterna förts in i personuppgiftssamlingarna enbart på grund av etnisk tillhörighet. Att uppgift inte förts in i personuppgiftssamlingarna om vilka personer i dessa som inte varit misstänkta för brott är ett ringa tjänstefel och som därför inte utgör brott. Det kan inte styrkas att någon uppsåtligt eller av oaksamhet underlåtit att gallra i personuppgiftssamlingarna i den omfattning som bort ske. Det är ett systemfel att loggning av arbetet med personuppgiftssamlingarna inte kunnat ske.

Fördelningen av processägarskap, processledning, övriga lednings- och styrningsförhållanden och inte minst bristande kontroll av kriminalunderrättelseverksamheten vid polismyndigheten kan ha bidragit till de systemfel vid polismyndigheten som konstaterats under förundersökningen. En enskild befattningshavare vid Polismyndigheten i Skåne kan inte straffrättsligt hållas ansvarig för detta.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) inledde en särskild tillsyn av Polismyndigheten i Skånes personuppgiftsbehandlingar i september 2013. SIN fann i sitt uttalande den 15 november 2013 att polismyndighetens behandling av personuppgifterna i flera hänseenden inte varit laglig.⁷

Även Justitiekanslern inledde den 16 oktober 2013 en förundersökning avseende ifrågasatt brott mot tystnadsplikten då det av tidningsartiklarna synes framgå att hela eller delar av register som förts hos Polismyndigheten i Skåne lämnats ut till företrädare för Dagens Nyheter.⁸ Justitiekanslern överlämnade till riksenheten att verkställa förundersökningen och att återredovisa resultatet. Justitiekanslern beslutade den 16 januari 2014 att, efter en samlad bedömning av vad som framkommit, lägga ned förundersökningen med stöd av åtalbegränsningsreglerna i 23 kap. 4 a § första stycket 2 jämfört med 20 kap. 7 § 1 första stycket 1 rättegångsbalken. Justitiekanslern angav bl.a. att, såvitt kunde bedömas, inget enskilt intresse drabbas genom beslutet.

⁷ SIN Dnr 173-2013

⁸ JK 6462-13-30

4.2 Anställda inom åklagarväsendet

- *Ifrågasatta åklagare i ett omfattande mål*

Åklagare vid Internationella åklagarkammaren i Stockholm väckte i mars 2012 åtal vid Stockholms tingsrätt mot åtta personer gällande bland annat grovt narkotikabrott, försök till grovt narkotikabrott, grov narkotikasmuggling, försök till grov narkotikasmuggling och grovt penninghäleri. Enligt uppgift har det förkommit slitningar mellan åklagarna och försvararna. Ett flertal anmälningar mot polis och åklagare inkom till riksenheten. Anmälningarna ledde till att nio förundersökningar inleddes vid riksenheten för grov stöld, mened, bevisförvanskning och tjänstefel. Ytterligare ett antal anmälningar gjordes avseende mened, bevisförvanskning, falsk tillvitelse, olaga hot och tjänstefel. Dessa ledde dock inte till att förundersökning inleddes.

En förundersökning avsåg bland annat att en åklagare skulle ha lämnat oriktiga uppgifter beträffande huruvida en GPS-sändare skulle ha monterats på en båt. Vidare gjordes det gällande att svensk polis skulle ha gjort inbrott i en lägenhet i Spanien. Svensk polis skulle också ha gjort sig skyldig till olovlig rumsavlyssning.

Åklagaren lade ned samtliga förundersökningar under våren 2013. Överprövning begärdes endast i ett ärende som avsåg en åklagares påstådda bevisförvanskning. Nedläggningsbeslutet ändrades dock inte.

- *Chefsadministratören*

I juli 2013 framkom att en chefsadministratör vid en av Åklagarmyndighetens åklagarkammare kunde misstänkas för att ha lurat till sig pengar från en tidigare arbetsgivare. Åtal väcktes för bedrägeri där det gjordes gällande att chefsadministratören i det tidigare anställningsförhållandet genom s.k. datorbedrägeri och genom vilseledande av annan vid 66 tillfällen överfört olika belopp till sig själv eller sina barn till ett sammanlagt värde om knappt 120 000 kronor. Hon erkände brottet och medgav skadeståndskravet och dömdes till villkorlig dom och höga dagsböter. Domen har vunnit laga kraft.

Riksåklagaren fann i ett beslut den 14 oktober 2013 att det som lagts chefsadministratören till last inte utgjorde tillräckliga skäl att skilja henne från sin anställning.

- *Ifrågasatt fel av åklagare*

Malmö tingsrätt dömde i juni 2013 en polisman för tjänstefel då denne felaktigt redovisat hur ett beslag av cigarettfimpar gått till i en mordutredning. Det framkom i en tidningsartikel att även åklagarens agerande kunde ifrågasättas. Förundersökningar i saken inleddes under 2013. Ett flertal förhör hölls. Åklagaren delgavs misstanke för

tjänstefel. Förundersökningen lades dock ned i januari 2014 då åklagarens agerande var att bedöma som ringa tjänstefel och är därför inte brottsligt.

4.3 Domare

- *Ifrågasatt tjänstefel av domare*

Under 2013 har ett par förundersökningar bedrivits mot domare vid allmän domstol för tjänstefel. Riksåklagaren är förundersökningsledare i dessa ärenden. Åklagare vid riksenheten utför normalt förundersökningen på riksåklagarens uppdrag.

I ett fall har en domare misstänkts för tjänstefel bestående i att hon utan laglig grund förverkat en månads villkorligt medgiven frihet. Ringa tjänstefel är dock inte straffbart. Vid bedömningen av om en gärning är ringa ska samtliga omständigheter beaktas. Det innebär att inte endast objektiva faktorer som uppgiftens art och gärningens effekter är av betydelse utan också den grad av oaktsamhet som visats. Höga krav ställs på noggrannhet och omsorg när domare beslutar om en åtgärd som är ingripande för den enskilde. Utredningen gav inte stöd för att domaren varit nonchalant eller ligkiltig utan det inträffade berodde på ett tillfälligt förbiseende under mycket stor arbetsbelastning. Domaren hade varit i tjänst kort tid och var fortfarande under utbildning. Riksåklagaren lade därför ned förundersökningen då gärningen bedömdes som ringa.

- *Åtal mot nämndeman för våldtäkt*

I maj 2013 anmälde en kvinna att hon blivit utsatt för en våldtäkt på ett hotell i Stockholm. Den utpekade gärningsmannen var nämndeman. Kvinnan hade kommit i kontakt med honom då de båda var aktiva inom politiken. De var vid gärningstillfället på en konferens. Nämndemannen häktades och ett flertal förhör ägde rum med personer som kommit i kontakt med målsäganden efter den anmälda händelsen. Rättsintyg inhämtades och SMS-trafik analyserades. Åtal för våldtäkt väcktes mot nämndemannen som dömdes till två års fängelse.

- *Nämndeman som köpt sexuell tjänst*

I september 2013 ertappades en nämndeman med köp av sexuell tjänst av en 26-årig kvinna. Ertappandet föregicks av att kvinnan vänt sig till en kvällstidning och berättat att hon via nätet kommit i kontakt med mannen och att hon på nytt avtalat med honom att hon skulle tillhandahålla en sexuell tjänst mot betalning. Hon hade bestämt träff med mannen i ett skogsområde vilket hon meddelade tidningen. Tidningsreportrar iakttog på håll deras träff och lät publicera bilder av händelsen. Nämndemannen kunde småningom identifieras. Han erkände att han köpt sexuella tjänster vid tre tillfällen. Ett strafföreläggande utfärdades för dessa brott.

- *Barnförhör*

Under år 2013 har rixsenheten handlagt ett flertal ärenden som krävt särskild kompetens avseende barnförhör. Ett av dessa ärenden gällde en mycket omfattande förundersökning avseende våldtäkt mot barn där en nämndeman och ytterligare tre personer var misstänkta gärningsmän. Ett stort arbete lades ned på att höra målsäganden samt att identifiera, spåra och höra ytterligare personer som funnits i målsägandens miljö eller som haft kontakt med denne eller de misstänkta. Förundersökningsmaterialet omfattade över 800 sidor. Efter genomförd förundersökning lades den ned. Nedläggningsbeslutet överprövades av Utvecklingscentrum Göteborg och föranledde ingen ändring.

4.4 Riksdagsmän

- *Riksdagsmans anmälan mot sig själv för barnpornografibrott*

En riksdagsman, som engagerat sig politiskt när det gäller utformningen och avgränsningen av barnpornografibrottet, anmälde i mars 2013 sig själv för barnpornografibrott då hon innehade och spridit en, som hon menade, barnpornografisk bild som publicerats i en konstrecension i tidningen Dagens Nyheter.

Åklagaren beslutade i april 2013 att inte inleda förundersökning med i huvudsak följande motivering. Det förfarande som anmälts är inte brottsligt. Den aktuella bilden är ett av flera verk som ingår i en konstutställning i Malmö och som recenserats i tidningen Dagens Nyheter. Bildens konstnärliga kvalitet är det inte åklagare sak att uttala sig om. Det kan dock antas att denna framställts i konstnärligt syfte. Det kan i varje fall inte antas att den framställts i pornografiskt syfte eller att den skulle vara ägnad att påverka betraktaren i sexuellt hänseende. Bilden är därför inte pornografisk i brottsbalkens mening. Riksdagsmannens innehav och uppgivna spridning av bilden förändrar inte detta.

- *Ifrågasatt sexualbrott av riksdagsman*

I oktober 2013 anmälde en ung kvinna att hon några veckor tidigare hade blivit utsatt för sexuellt ofredande av en riksdagsman i samband med ett partievenemang på en konferensanläggning i Östergötland. Förundersökningen kom att bedrivas under mycket intensiv bevakning av media och omfattade bl.a. förhör med målsäganden, den misstänkte och med personer vilka kvinnan kommit i kontakt med efter händelsen.

Vid den här typen av händelser finns normalt ingen annan bevisning än parternas berättelser, och så visade det sig vara fallet även här. Sedan den misstänkte i förhör förnekat att något otillbörligt skulle ha ägt rum fattades i mitten av november 2013 beslut att förundersökningen på grund av bevisproblem skulle läggas ner.

- *Riksdagsmans uttalanden på blogg mm*

En riksdagsman har hos en nätsystemoperatör registrerat en blogg för publicering av meddelanden på webbplats på Internet. Bloggen saknar utgivningsbevis från Myndigheten för radio- och TV-verksamhet varför Yttrandefrihetslagen (YGL) inte är tillämplig på vad som publicerats där.

Flera anmälningar har gjorts rörande olika inlägg och kommentarer på bloggen. Riksdagsmannen har själv publicerat ett inlägg med följande lydelse; *”För varje somalier som får uppehållstillstånd i Sverige så ökar penningströmmen från Sverige till terroristorganisationen Al-Shababaab och mängden av drogen Khat som förs in i Sverige ökar med kvadraten”*. Inlägget anmäldes inledningsvis till Åklagarkammaren i Kalmar som hets mot folkgrupp, som beslöt att inte inleda förundersökning. Efter överprövning ändrade överprövande åklagare beslutet och inledde förundersökning, samtidigt uppmärksammades att ärendet rätteligen skulle handläggas av Riksenheten för polismål mot bakgrund av att bloggnehavaren var ledamot av riksdagen.

Ett bredare beslutsunderlag tillfördes ärendet och det framkom att det huvudsakliga innehållet i blogginlägget tidigare varit föremål för en mera allmän debatt och saklig diskussion i medierna. Förundersökningen lades därför ned med följande motivering.

Yttrandefriheten utgör en viktig grundval för fri debatt och åsiktsbildning i ett demokratiskt samhälle. Syftet med lagstiftningen rörande hets mot folkgrupp är inte att motverka alla kritiska yttranden mot folkgrupper. Begreppet missaktning måste tolkas med viss försiktighet. Även för sådana yttranden som av en bredare allmänhet uppfattas som felaktiga, direkt missvisande eller stötande finns det ett vidsträckt utrymme enligt Regeringsformen och Europakonventionen att framföra åsikter. Blogginlägget innehåller vissa uppgifter som är missaktande mot en folkgrupp men inte till den grad att brottslig gärning kan anses föreligga.

I anledning av nedläggningsbeslutet begärdes på nytt överprövning. Överprövande åklagare ansåg att det fanns fog för beslutet och gjorde ingen ändring.

Ett annat blogginlägg som riksdagsmannen själv publicerat har också anmälts som hets mot folkgrupp; *”Jag avskyr allt våld oavsett vem som utför det. Jag skulle vilja påstå med min egen erfarenhet att det finns speciellt två grupper som är väldigt våldsbenäigna, nämligen invandrare och vänsteranhängare”*. Förundersökningen har lagts ned även i den delen med samma hänvisning till yttrandefriheten samt med tillägget att en mera allmän debatt och saklig diskussion förekommit i frågan i medierna. Blogginlägget innehåller starka generaliseringar som är missaktande för båda persongrupperingarna. Personkategorin invandrare bedöms i och för sig som en *”folkgrupp”* och faller därmed under regleringen om hets mot folkgrupp, men sett till det aktuella

sammanhanget är inte innehållet i blogginlägget till den grad missaktande att en brottslig gärning ska anses föreligga.

På den ifrågavarande bloggen ges möjlighet för besökare att lämna kommentarer. I kommentarsfältet har ett stort antal meddelande lämnats vars innehåll kan ifrågasättas vara hets mot folkgrupp. En förundersökning har därför inletts om misstanke om brott mot lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor bestående i underlåtenhet att ta bort eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelanden med sådant innehåll. Den förundersökningen pågår fortfarande.

4.5 Några uppdrag från riksåklagaren, justitiekanslern och justitieombudsmannen

- *Långsam handläggning*

Europakonventionen gäller som svensk lag sedan den 1 januari 1995. Enligt konventionens artikel 6.1. har en person, vid prövning av hans eller hennes civila rättigheter och skyldigheter eller anklagelse mot honom för brott, rätt till domstolsprövning inom skälig tid. Det är därför mycket viktigt att en domstolsprocess inte tar allt för lång tid. Europadomstolen har i ett antal mål uttalat att en grov tumregel är att handläggningstiden inte bör överstiga ett år per instans.

Justitieombudsmannen har bl.a. till uppgift att utöva tillsyn över domstolarnas verksamhet. I denna tillsyn ligger att kontrollera att domstolarnas ärenden och mål avgörs inom skälig tid. Under justitieombudsmannens inspektion i oktober 2013 av en tingsrätt uppmärksammades att tingsrätten år 2010 avvisat talan i fyra tvistemål och att Göta hovrätt därefter undanröjt besluten och återförvisat tvistemålen till tingsrätten för fortsatt handläggning. Tingsrätten har därefter inte vidtagit några åtgärder i målen. Justitieombudsmannen har därför beslutat att inleda förundersökning för tjänstefel och uppdragit åt åklagare vid Riksenheten för polismål att verkställa förundersökningen. Förundersökningen pågår fortfarande.

- *Ifrågasatt fel av en överförmyndare*

En person framförde i en anmälan till justitieombudsmannen klagomål mot Överförmyndarnämndens i Kramfors kommun underlåtenhet att agera då årsredovisningar i ett ärende avseende godmanskap inte redovisats. Justitieombudsmannen beslutade i augusti 2013 att inleda förundersökning för tjänstefel och uppdrog åt åklagare vid riksenheten att verkställa utredningen. En före detta förvaltningssekreterare delgavs misstanke för tjänstefel. Förhör hölls även med en handläggare vid Överförmyndarnämnden. I ett beslut i december 2013 fann justitieombudsmannen inte anledning att fullfölja förundersökningen och att den fortsatta granskningen skulle ske inom ramen för justitieombudsmannens tillsyn.

- *Ifrågasatt fel av en landshövding*

Naturskyddsförening framförde klagomål till justitieombudsmannen mot dåvarande landshövdingens i Norrbottens län handläggning av fyra ärenden om överprövning av olika kommuners beslut om strandskyddsdispens enligt 19 kap 3 b § miljöbalken. Justitieombudsmannen beslutade i september 2012 att inleda en förundersökning gällande tjänstefel och uppdrog åt åklagare vid riksenheten att verkställa utredningen. Justitieombudsmannen utvidgade därefter förundersökningen till att omfatta även andra liknande ärenden avseende strandskyddsdispens.

Landshövdingen hördes som misstänkt. Justitieombudsmannen beslutade i mars 2013 att det inte fanns skäl att väcka åtal mot landshövdingen utan att den fortsatta granskningen skulle ske inom ramen för justitieombudsmannens ursprungliga tillsynsärende.

4.6 Övriga

- *Narkotikabrott av tulltjänstemän*

Under våren 2013 upptäcktes att två tulltjänstemän i Skåne på sina tjänsterum och i ett beslagsrum hade drivit upp några cannabisplantor från frön de hittat i laboratoriet i samband med hanteringen av ett beslag. Händelsen tilldrog sig ett mycket stort intresse från media. Eftersom det ansågs olämpligt att ärendet handlades av någon av de allmänna kamrarna i Skåne beslutades att riksenheten skulle ta över ärendet.

Sedan tulltjänstemännen i förhör förnekat att de haft brottsligt uppsåt väcktes åtal för ringa narkotikabrott bestående i innehav av de aktuella plantorna. De fälldes i oktober av Helsingborgs tingsrätt i enlighet med åtalet. Dock valde rätten att efterge påföljden eftersom man utgick ifrån att tulltjänstemännen skulle fråntas sina arbetsuppgifter och bli omplacerade. Domen har vunnit laga kraft.

5 Åtgärder som har vidtagits för att utveckla verksamheten

Riksenhetens organisation har utvecklats främst under år 2012. Det administrativa stödet har koncentrats till kansliorten i Malmö. Nya ingående handlägningsföreskrifter har tagits fram. Åtgärderna har syftat till att handläggningen inom riksenheten ska vara så enhetlig som möjligt och det administrativa stödet sättas in där det behövs bäst. Med ett utvecklat administrativt stöd och med rutiner som följs av alla effektiviserar verksamheten så att resurserna kan inriktas mot en ökad enhetlighet. Under 2013 har de nya rutinerna konsoliderats. De fungerar utmärkt.

- *Tjänsteföreskrifterna*

De omfattande tjänsteföreskrifter som framtagits under år 2012 har kompletterats och justerats under år 2013.

- *Riksenhetens åklagare*

Riksenhetens åklagare är överåklagare, vice överåklagare eller chefsåklagare. Åklagarnas erfarenhet är viktig faktor för att verksamheten ska kunna utvecklas och för att öka eller bibehålla en hög enhetlighet vid riksenheten. Under år 2013 har två åklagare ersättningsrekryterats till riksenheten och ett tillsättningsärende inlett beträffande ytterligare en åklagare. Genom dessa åtgärder har kompetensen med inriktning mot familjerelaterade vålds- och sexualbrott förstärkts ytterligare.

- *Arbetsplatsträffar, medarbetarsamtal, lönesamtal och arbetsmiljöronder mm*

Under år 2013 har arbetsplatsträffar hållits varje månad. Medarbetar- och lönesamtal har hållits med samtliga medarbetare. Chefen för riksenheten har besökt samtliga arbetsplatser och därvid tillsammans med den enskilde medarbetaren tagit upp arbetsmiljöfrågor.

- *Överenskommelse med Avdelningen för interna utredningar*

Under 2012 har en särskild överenskommelse avseende den gemensamma handläggningen av brottmålsärendena träffats med Avdelningen för interna utredningar. I överenskommelsen anges bl.a. handläggningstider för utredarna och åklagarna, när och hur den gemensamma uppföljningen och bevakningen av ärenden ska ske, vilka administrativa regler som ska gälla, att åklagarna och utredarna kan bilda särskilda team när så krävs. Överenskommelsen syftar till en enhetlig och effektiv handläggning av brottmålsärendena. Justeringar och kompletteringar har skett i överenskommelsen under år 2013.

- *Effektivitetsvinster genom s.k. prövningslottning*

Under år 2013 har förundersökning inletts i 27 % av de ärenden som har överlämnats till Riksenheten för polismål. Under 2005-2013 har förundersökning i genomsnitt inletts i 24 % av ärendena. Anledningen till att så mycket skrivs av direkt är att många av de anmälda gärningar som överlämnas till Riksenheten för polismål för prövning inte är straffbara. En polisanställd kan t.ex. göra fel, uppträda olämpligt eller göra ett dåligt jobb utan att detta förfarande är att betrakta som brottsligt.

Med anledning av att det i många ärenden redan från början är uppenbart att det inte finns anledning att anta att något brott har förövats så har den 1 januari 2011 inrättats en särskild funktion på både polis- och åklagarsidan för beredning och bedömning av sådana ärenden (s.k. prövningslottade ärenden).

Detta arbets sätt har inneburit att så mycket som möjligt av åklagar- och polisresurserna på ett effektivt sätt kunnat användas för att utreda de ärenden där det finns anledning anta att brott har förövats.

Dessutom har arbets sättet inneburit att ärenden som är av arbetsrättslig karaktär mycket snabbt kunnat överlämnas till berörd polismyndigheten som då har möjlighet att direkt ta ställning till om det finns anledning att göra en arbetsrättslig utredning eller vidta några andra åtgärder.

- *Fortlöpande avstämningar – rundskick av åtal, strafförelägganden och domar*

Kännetecknande för arbetet vid riksenheten är den fortlöpande avstämningen mellan åklagarna av rättsliga och andra handläggningsfrågor som uppstår i arbetet. Samtliga beslut att väcka åtal eller att utfärda strafföreläggande samt alla domar skickas t.ex. alltid till de övriga åklagarna.

- *Riksenhetsmöten*

Ett par gånger varje år samlas medarbetare vid riksenheten för att diskutera gemensamma rättsliga och andra frågor. Diskussionen har lett till att enhetligheten och samsynen ökat mellan åklagarna.

- *Praxissamlingar*

Vid riksenheten har särskilda praxissamlingar tagits fram avseende ärenden mot poliser, åklagare och domare. Särskilt utsedda åklagare har åtagit sig att fortlöpande hålla dessa uppdaterade och tillgängliga. Praxissamlingarna har visat sig vara en mycket värdefull kunskapskälla och ett bra redskap när svåra rättsliga bedömningar ska göras.

- *Resultatgenomgångar*

Riksenhetens verksamhetsresultat tas fortlöpande fram vid riksenheten och diskuteras, dels mellan chefen och medarbetaren, men framför allt vid de gemensamma arbetsplatsträffarna. Här kan rättsliga- och/eller metodfrågor belysas och den enskilde få vägledning och stöd av de andra medarbetarna.

- *Möten med Avdelningen för interna utredningar*

Samtliga medarbetare vid riksenheten träffar varje år också medarbetarna vid Avdelningen för interna utredningar för att diskutera gemensamma frågor. Vid det senaste tillfället diskuterades bl.a. metod- och utredningsfrågor i ett mycket omfattande och uppmärksammat ärende avseende våldtäkt mm som handlagts av åklagare vid riksenheten och utredare vid internutredningsavdelningen.

- *Översyn av Riksenheten för polismål*

Riksåklagaren har på riksenhetens förslag beslutat att se över riksenhetens verksamhet. En översyn ska bl.a. göras av vilka ärenden som ska handläggas vid riksenheten. Det ska t.ex. övervägas om brott i den utredande verksamheten inom t.ex. Tullen och Kustbevakningen också ska handläggas vid riksenheten samt om vissa enklare trafikärenden lämpligen bör handläggas vid riksenheten även i fortsättningen. Översynsarbetet har påbörjats under år 2013. Företrädare för riksenheten deltar i utredningens arbete.

- *Polisens underrättelseverksamhet*

Om ett underrättelseuppdrag indikerar att en polisanställd, viss uppdragstagare hos polisen eller polishögskoleelev utövar eller kan komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet ska ärendet via Rikspolisstyrelsen överlämnas till en åklagare vid Riksenheten för polismål för prövning om en förundersökning ska inledas. Det stora flertalet av dessa underrättelseärenden hanteras av en särskilt utsedd polisman vid Rikspolisstyrelsens Avdelning för interna utredningar och en särskild åklagare vid Riksenheten för polismål. I förordningen (2010:1031) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen m.m. regleras bl.a. hur underrättelseuppdrag avseende polisanställda m.fl. ska hanteras.

Åklagare vid riksenheten får inte delta i den myndighetsutövning som sker i polisens underrättelseverksamhet. Åklagaren ska tillse att samtliga åklagarbeslut registreras vid riksenheten. Det gäller även direktiv om att s.k. förutredningsåtgärder ska vidtas.

Under 2013 har ett mindre antal underrättelseärenden föredragits för den härtill särskilt utsedde åklagaren vid riksenheten.

Om omständigheter framkommer i polisens spanings- eller underrättelsearbete som ger anledning att pröva om förundersökning ska inledas ska anmälan upprättas och saken överlämnas för normal- eller speciallottning till åklagare inom riksenheten.

- *Polisens omorganisation*

Företrädare för riksenheten har under 2013 deltagit i Polisorganisationskommitténs arbete med att se över hur verksamheten avseende s.k. särskilda utredningarna ska bedrivas och organiseras.

6 Riskanalys och bedömningar av vilka utvecklings- eller andra åtgärder som bör vidtas

- *Säkrad åklagarresurs och kompetens*

Sex av riksenhetens 12 åklagare beräknas gå i pension under de kommande tre åren. Det tar tid att sätta sig in i de åklagaruppgifter som utförs vid riksenheten. Åtgärder måste, med början senast år 2015, vidtas för att säkra att riksenheten i framtiden har en tillräcklig åklagarresurs med rätt kompetens även om detta övergångsvis skulle innebära en alltför stor åklagarresurs.

- *Sårbarhet*

Vid Riksenheten för polismål tjänstgör sammantaget 12 åklagare (11,8 årsarbetskrafter) och fem administratörer (4,5 årsarbetskrafter). Riksenheten förfogar över en tillräcklig åklagarresurs med god kompetens. Antalet administratörer är begränsat och det relativa arbetstrycket är högt, se avsnitt 3.1. Den administrativa resursen är dock tillräcklig då riksenheten numera har en effektiv och koncentrerad administrativ organisation och då riksenheten tillämpar mycket moderna och effektiva handläggningsrutiner med där de elektroniska systemen används fullt ut.

Kansliet är dock sårbart för arbetstoppar kombinerat med sjuk- eller annan frånvaro. Åtgärder ska vidtas för att planera verksamheten så att åklagarna i nödfall kan fullgöra sådana administrativa som normalt ska utföras av administratörer.

- *Avbrott - teknik*

Ett flertal åtgärder har vidtagits för att utveckla verksamheten vid riksenheten för att öka effektiviteten och enhetligheten. Organisationen har förändrats så att all administrativ personal koncentrerats till kansliorten i Malmö. Det har minskat sårbarheten och åklagarna ges idag samma administrativa stöd oavsett var i landet de är placerade. Arbetet är numera i det närmaste helt "elektroniskt". Åklagarna får t.ex. inte längre fysiska akter i sina ärenden.

Tekniska avbrott och avbrott i de elektroniska kommunikationerna kan innebära stora svårigheter att upprätthålla verksamheten. Avbrottsplaner måste tas fram i samarbete med Riksåklagarens kansli.

- *Ekonomi*

Riksenheten har under flera år hållit sig inom de tilldelade ekonomiska ramarna. För slutet av år 2013 och under år 2014 har det centralt bestämts att riksenheten ska finansiera en åklagare som tjänstgör vid annan åklagarkammare. Samtidigt har be-

sked lämnats att ersättningsrekryteringar kan ske trots att detta kan innebära budgetöverskridande samt att riksenheten senare ska tillföras medel för det prognostiserade underskottet för år 2014. Det föreligger en risk att så inte sker, med åtföljande budgetöverskridande.